

**CUMHURİYET'İN İDEAL TOPLUM YETİŞTİRME YOLU:
5245 SAYILI HARİKA ÇOCUK YASASI**

Yrd. Doç. Dr. Ahmet İLYAS*

Öz

Bu çalışmanın amacı 1948 yılında hazırlanan 5245 Sayılı Kanunu'nun tarihsel ve vatandaşlık açısından incelenmesini içermektedir. Yasanın hazırlanışı öncesi meydana gelen gelişmeler, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devletin vatandaşlık kavramına olan bakış açısı, çalışmanın ana metnini oluşturur. Türkiye'de vatandaşlık esasının, Osmanlı'dan devralınan kul-tebaa ikilemine benzer bir yapılanma ile devam etmeyeceği en başından bellidir. Özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ideal vatandaş konusundaki yaklaşımı, cumhuriyet elitlerine yol açar. Bu konuda milliyetçi ve batıcı bir yurttaş yetiştirme, özlenen bir tablodur. Esasında Mustafa Kemal'in kafasında en başından beri batıcı ve geleneklere bağlı kültürel milliyetçiliği esas alan bir toplum vardır. Bu amacın uygulanması adına çocuklar için okutulacak ders kitaplarının, Mustafa Kemal'in hayalindeki vatandaşlık boyutunda hazırlanması için önemli yasalar hazırlanmıştır. Bu eğitim yasalarından biri de 5245 Sayılı Harika Çocuk Yasası'dır. Bu yasanın amacı özel yetenekli çocukların devlet bursuyla yurtdışında eğitim almalarını sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Harika Çocuk Yasası, Vatandaşlık, İdil Biret, Suna Kan, Güzel Sanatlar.

**Ways of Raising the Republican's Ideal Society:
Great Children's Act No. 5245**

Abstract

The main purpose of this study includes the examination of the law no: 5245 which was prepared in 1948 with the regard to historic and citizenship. The developments that happened before the preparation of the law and the perspective of state to the citizenship concept from Ottoman to the Republic constitute the main text of the study. It was clear since the very beginning that the citizenship principal in Turkey wouldn't be permitted a construct similar to the servant citizen dilemma which was taken over from Ottoman. Especially, the attitude of Committee of Union and Progress about the ideal citizen made way for Republic elites. Growing a nationalist and western citizen in this respect generated long-awaited scene. Actually, from the very beginning Mustafa Kemal had the idea of a society which was western and loyal to the traditions and grounded on cultural nationalism on his mind. Usage of education as a

---

* Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Siyasi Tarih ABD
ahmetilyas@hotmail.com

means included school books and those books had to be prepared in line with the citizenship in Mustafa Kemal's imagination. One of these educational laws is the Wonderful Child Law No. 5245. The purpose of this law is to provide special talented children with scholarship from abroad.

Keywords: Infant Prodigy Law, Citizenship, İdil Biret, Suna Kan, Fine Arts

Giriş

Ulus-devlet inşasının en önemli etaplardan biri ideal toplum anlayışına uygun bir vatandaşlık kavramını meydana getirmektir. Sanayi devriminden bu yana devletler makul vatandaşlık veya yurttaşlık kavramlarıyla ilgili önemli aşamalar kat ettiler. Esasında sanayi devriminin kendisi her ne kadar bireyselliği ön plana çıkarsa da devletler, feodal toplumlarla yola devam edilemeyeceğinin farkındaydılar. Dahası ortaya çıkan sanayi devrimi, modern bir siyasal örgütlenme biçimi olarak devletlere ulus devletin var olması gerektiğini belirtiyorlardı. Ulus-devlet inşası, son iki yüz yıllık sürecin siyasal bir temsiliyetini içermesi açısından önemlidir. Bu yapı spontane gelişen bir oluşum değildi. Yapının temelinde modernleşme, sanayileşme, teknolojik gelişim, ekonomik gelişim, bilimsel devrim ve sosyal mobilite gibi pek çok değişirici ve dönüştürücü faktörler bulunuyordu.

Ulus-devletle ilintili olan milliyetçilik bu dönemde kitleleri hipnotize etme gücüyle, son iki yüzyıla damgasını vurmuş sistemik bir inanç sistemi olarak tezahür etmiştir (Koçdemir, 2004: 170). Bu ideolojinin etki biçimi ülkeden ülkeye değişiklik arz etmiştir. Örneğin, Nazi retoriğinde "*millet*" veya "*halk*" (*volk*) daha çok kan esasına göre şekillenmiş adeta fetişleştirilmiştir. İtalya'nın faşizm sürecinde ise devlet daha kritik bir anlamsallık veya kutsallık yansıtmıştır. Mussoloni, millet kavramını, devlet içinde bir yerde görmüştür. Buna göre önce devlet gelmektedir. Millet ise bunun siyasal bir uzantısıdır. Devletin fetişleştirilmesi gibi uygulamalar ise İtalya'yı anımsatmaktadır.

Ulus-devletlerin vatandaşlık sorununun tarih sahnesinde yükselmesinin önemli nedenlerinden biri de Hanedanlık veya imparatorlukların Birinci Dünya Savaşı ile birlikte milatları doldurmuşlardı Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Habsburg Hanedanlığı ve Rus İmparatorluğu tarih olmuşlardı. Uluslararası sistemik yapı da bu doğrultuda Berlin Kongresi sisteminden Milletler Birliği sistemine geçmişti. Ulus-devlet, bu süreçte uluslararası bir norma dönüştü. İngiltere gibi bir imparatorluk bile Milletler Birliği sistemine bir imparatorluk kimliğinden çok ulus kimliği ile katılıyordu (Anderson, 2009: 129). Bu ulusal kimliğin inşası için de teknolojik gelişimin de yardımıyla, kitle iletişimi, popüler bir milliyetçi coşku oluşturma için kullanılmıştı. Eğitim bu süreçte kritik bir rol üstlenmiştir. Bürokratik düzenlemeler, idari değişiklikler, merkezi yönetimin güçlendirilmesi ve sert politik yaklaşımlar bu dönemde öne çıkan diğer özelliklerdir (Anderson, 2009: 129). Böylelikle, millet, homojenleştirme hedefi doğrultusunda, teritoryal bir

çerçevede, insani olmayan politik araçlarla bir program veya projenin nesnesi durumuna getiriliyorlardı (Hobsbawn, 2010: 161). İtalya bu tür uygulamaların öne çıkan örneklerinden biridir.

Adı verilen tüm bu örneklemeler vatandaşlığın seyri içerisinde teşekkül etmiştir. Şurası açıktır ki mükemmel bir devlet için mükemmel bir ulus devlet, mükemmel bir ulus devlet için ise altın jenerasyonlar gerekliydi. Türkiye gibi vatandaşlık mirasını Osmanlı Devleti'nden alan bir ülke için heterojen toplumun dönüşmesi birazda vatandaşlığın büyümesinde kendisine yer bulmuştu. Vatandaşlığın ilk kuralı altın bir nesil yetiştirmekten geçirdi. Esasında altın nesil kavramsalı hem İslâmist, hem cemaat hem de kurucu ideoloji için bir amaçtı. Bu amacın gerçekleşmesi ise iktidar odaklı projelerle paralel olması gerekiyordu.

İslâmcı kesimin ideal vatandaşlığın temeli, muhafazakârlık çerçevesinde meydana gelmiştir. Bu temelin başlangıcında ise geçmişine bağlı, liberal düşünceye karşı ve istişareyi kendisine şiar etmiş bir yapı vardır (Ünsal, 1998: 74-75). İslâmcı kesimin ideal toplum dedikleri biraz da tarih, yurt ve kimlik üzerinde şekillenmesi oluşumunda barındırdığı din öğesiyle iç içedir (Başbuğ, 2013: 13). Bu tartışmayı alevlendirecek görüşlerden biri de Bedri Gencer'dir. Gencer, İslâm vatandaşlığını yatay bir evrenselliğe benzetir. Buna göre fıkıh, Müslüman dünyanın neresinde olursa olsun, milli denen bir ortak siyasi kimlik sınır ötesi bir vatandaşlık statüsünü kendi paydasında barındırır (Gencer, 2008: 528). Bu cihetle Gencer, İslâm vatandaşlığının temelini pan hareketleri hususunda değerlendirmektedir. İslâmcı kesimin vatandaşlığa bakış açısı bu şekildeyken, diğer taraftan dinin milliyetçi hususları yok ettiğini unutmamak gerekir. Şöyle ki dinlerin vatandaşlığı, millet kisvesinden dışarı çıkararak, din temelli ve din kardeşliği tanımı üzerine oturttuğu inanışı ilk çağlardan bu yana süregelmiştir (Polat, 2011: 138). Mamafih, bu tür süre gelen ifadelerde kavmiyet, inancın önüne geçmiştir. Ayrıca şunun altının çizilmesi gerekir ki İslâmcı vatandaşlık, ulus-devlet yapısına ters düşen bir yapı içerisindeydir. Zira her ne kadar evrensel bir Müslümanlık vatandaşlığı kavramı ortada dursa bile, Müslümanlar ulus-devleti teorisine karşı çıkarlar. Onlara göre her milletin ayrı devleti olur. Müslümanlıkta bir dini üst vatandaşlık kavramını temsil eder. Bu yüzden ulus-devlet ile Müslüman vatandaşlığı siyasi bir anlam ifade etmez (Karpas, 2009: 95).

İslâmcı vatandaşlığın serüveni, dinin taşıyıcısı olan cemaatlerde de kendisini göstermiştir. Özellikle Avrupa, sanayileşmeyle birlikte birey-cemiyet-cemaat, toplum ve bireyi ön kulvara taşıırken, Türkiye'de ise 1950'de başlayan modernleşmeyle birlikte köyden kentte göç olgusu hızlanınca, bireyler, korunma, yalnızlaşma, yozlaşma gibi kavramların önüne geçmek amacıyla cemaatlere yenik düştüler. Bu kuram biraz da Alman Tönnies'in cemaat-cemiyet kavramsallığı türemiştir (Simmel ve ark., 2000). Tönnies'in kuramı Türkiye gibi cemaatlerin geniş yer bulduğu toplumlarda, vatandaşlık kavramı ya da altın nesil yetiştirme türevine din algısının yanı sıra cemaat kapısından da bakarlar.

Cemaatlerin altın nesil yetiştirme anlayışının temelinde İslâmcı bir karakter taşıdığı gibi bulunduğu cemaat liderine mutlak itaat kültürünü kendisine amaç edinmiştir. Hangi cemaat olursa olsun entelektüel birey gücü eleştirel bir yaklaşıma sahip olduğundan, genellikle ortak hareket etme güdüsünü cemaatin devamı için kullanırlar. Diğer taraftan cemaat üyelerinin ortak amacı kendilerinden sonra gelen nesle bırakmak istedikleri tek miras, cemaat liderine bağlılık, cemaatin devamlılığıdır. Bu hususta özellikle sanayileşmenin dayanılmaz ağırlığı, toplu hareket etmesi güdüsü, Muhammed İkbal'in "timsahlar ile ördekler aynı sulara yüzmeye teorisine" uygun bir yapı olmadığını anlamasına yardımcı olurlar. Son tahlilde cemaatler, ideal vatandaşlığa lidere bağlılık patronajının yanı sıra, cemaatin kaderi ve geleceği üzerine kurulu bir nesil yetiştirme politikasını benimsemişlerdir.

Türkiye'de vatandaşlığın son merhalesi kavimci ve hâkim ideolojiye uygun bir vatandaşlık yetiştirme amacıyla olan anlayıştır. Özelinde seçkin bir vatandaşlık yetiştirmeyi düşünen Kemalist vatandaşlığın perspektifi, Batılı vatandaşlık kavramlarından hiç de uzak değildir (Durna, 2009: 143). Batı toplumlarındaki vatandaş yetiştirme usulünü yani, özgür, ergin, kendi kararlarını bağımsız verebilen, aydınlanmış bir birey, cumhuriyet rejimi için olmazsa olmazlar arasında yer alır (Kadıoğlu, 2004: 204). Diğer taraftan Kemalist vatandaşlık şiarının ilk tezahürü, Osmanlı Devleti'nden kalan dini veya cemaat sistemine dayalı vatandaşlığı reddetmektir. Bu reddin altında yatan temel psikoloji Balkan Harbi psikolojisiydi. Zira Balkan Harbi sırasında yaşanan Osmanlı vatandaşlığı veya İslâm vatandaşlığı travması kurucusu ideolojiyi yeni devletin ulus-devlet temelli olması konusunda tereddüte düşürmedi. Bu amaçla hâkim ideoloji, iyi bir vatandaş yetiştirme konusunda önceki dönemlere göre daha devrimciydi. Hatta iyi bir vatandaş yetiştirmenin ilk formülasyonunda okulun bir tür sinyalizasyon görevini görmesi ilk öncelikti (Üstel, 2011: 127). Cumhuriyet döneminde okullaşma oranına bakıldığında ciddi bir artışın olduğu gözlenecektir. Kemalizm yurttaşlığının taşıyıcı konumdaki okullardaki müfredatlar, iyi bir vatandaş olmanın sırlarına mazhar olma güdümünü taşımıştır (Üstel, 2011: 130). Özellikle Mustafa Kemal, makul vatandaşın sınırları belirtirken, Afet İnan'ın kaleme aldığı "*Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*" kitabını tüm yurttaşlar için temel referans almıştır. Bu hedefleri destekleyecek ana unsurlar ise milliyetçilik ve özünü unutmama sarmalı üzerine inşa edilmiştir.

Mustafa Kemal'in tezahür ettirdiği vatandaşlığın oluşumunda etkili olan milliyetçilik, esasında kültürel bir süreçle ele alınmıştır. Yoksa milliyetçilik, kavimcilik kavramında eş anlamlı değildir. Bu daha çok geçmişe saygı, geçmişe unutmamaya eş değerdir. Yani vatandaşlık esasındaki milliyetçilik beka sorununu gündeme getiren 1913 yılındaki milliyetçilikle ilgisi yoktur. Zira 1913 yılında milliyetçilik diğer kavimleri dışlama yönü daha fazladır. Hâlbuki Kemalist vatandaşlığında milliyetçilik bir ağacın kolları gibi iç içe geçmiş bir işlevi kendi içinde barındırmaktadır. Dahası Mustafa Kemal'in kafasındaki iyi

yurttaş anayasal bir vatandaşlıkla desteklenmiştir (Ünsal, 1998: 180). Özellikle “*Ne Mutlu Türküm Diyene*” ifadesi hem hâkim ideolojinin ana mantığını anlamaya yeter, hem de Türk vatandaşlığının ana sınırlarını çizmeye yardımcı olur (İnce, 2012: 1). Sonuç olarak cumhuriyet dönemi vatandaş yetiştirme hedefi, batıcılık ve milliyetçilik arasındaki karışımın tezahürü çerçevesinde oluşmuştur.

İyi Yurttaş Yetiştirme Hedefleri ve Türkiye

Uluslaşmanın ana mantığı içerisinde iyi yurttaş yetiştirme modelleri devletten devlete göre değişiklik arz eder. Bu değişikliğin ana retoriğinde hâkim olan ideolojinin sahip olduğu potansiyel hemen göze çarpar. Alman vatandaş yetiştirmede, egemenlik daha fazla romantizm ve dil, kültür ile kavimcilik temeli daha önemlidir (Brubakar, 2009: 23-24). Rusya’da iyi bir vatandaş olmanın temel koşulu toplum için çalışan, toplumun çıkarını kendi çıkarından üstün tutan ve Rusya devletini kutsallaştıran bir yapıya bürünmesidir. İngiltere’de ise ideal bir toplumun çekirdeği, iyi bir yurttaş yetiştirmekten geçer anlayışı var. Bu yüzden İngiltere’de vatandaşlık demokratik vatandaşlık fikirlerinin öğretilmesi paydası üzerine kurulmuştur. İngiltere’de vatandaşlık eğitimi bireylerin içine toplumsal değerler yüklemek için toplumla daha aktif şekilde bütünleşme yöntemlerini esas alır. Bir diğer deyişle İngiliz vatandaşlık eğitimi, İngiliz ulusunun gelecekteki şeklini belirlemek ve yaratmak için bir işlem den ibarettir (Bakioğlu ve Kurt, 2009: 25). Ayrıca İngiliz vatandaşlığında bireylerin fiili olarak özgür bir birey olarak toplumun problemlerine aktif olarak katılması da önemlidir (Starkey, 2000: 41). Son tahlilde İngilizler iyi bir yurttaşın sahip olması gereken faktörleri şöyle sıralamışlardır: Sosyal demokrasi, liberal demokrasi, geleneksel demokrasi anlayışlarının olduğunu araştırmasıyla ortaya koymuştur (Kaya ve Ersoy, 2014: 264).

Modern anlamda vatandaşlıkla ilgili ilk çabalar Fransa’da, eğitim üzerindeki dini etkinlerin kaldırılması, yerine siyasal etkilerin getirilmesiyle başlamıştır (Kaya ve Ersoy, 2014: 253). Fransa’da vatandaşlık eğitiminin ilk amacı, çok kültürlü bir nüfusu, cumhuriyetçi olarak tanımlanan tek bir ulusal kültürene sahip olduğunu belirtmek, bir diğer deyişle özgürlük, eşitlik, dayanışma ve insan hakları üzerine inşa etmektir (Bakioğlu ve Kurt, 2009: 26). Diğer taraftan Fransa’da yurttaş eğitiminde ele alınan en önemli hususların başında da modern evrensel değerleri benimsemiş, kendi öz kültürü ve aydınlanmaya dikkate alan, toplumdaki çatışma konusunda pasif kalan ailelerine bağlı bireyler yetiştirmek gelmektedir (Starkey, 2000: 41).

Amerika’daki vatandaş yetiştirme yöntemi diğer ülkelerin vatandaş yetiştirme usullerinden farklıdır. Bu farklılık daha çok insanın kendisiyle ilgidir. ABD’de vatandaşlık eğitimi, genel olarak etkili ve dürüst vatandaşlar yetiştirme amacını kendisinde taşır. Yani ilk hedef vatandaşların dürüst bir birey olması beklenir. Diğer taraftan vatandaşlık eğitiminde tarih, devletin yapısı, vatandaşlık hakları ve görevleri, güncel olayların tartışılması, toplum

hizmetlerinde görev almak suretiyle öğrenme deneme mahiyetinde seçimler, karakter eğitimi ve diğer yaklaşımları içerir (Bakioğlu ve Kurt, 2009: 24).

Türkiye’de ise vatandaş yetiştirme konusunda zaman zaman tereddütler yaşamıştır. Bunun en temel nedeni ümmetçi bir anlayışla vatandaş yetiştiren ve yurttaşlarının tebaa olarak görüldüğü Osmanlı toplumunun Türkiye’ye miras olarak bırakılmasıdır. Özellikle Türkiye’de vatandaşlığın oluşumunda dönemin Türkçü aydınlarından yararlanılmıştır. Türkiye’de vatandaşlık yetiştirme konusunda diğer aydınlara nazaran bir adım ileride olan Mahmut Esat Bozkurt, Türkiye’deki ulusçuluğu eleştirenlere şöyle cevap vermiştir:

“Türk ve Alman rejimleri her ikisi de milliyetçi olmakla beraber, aralarında küçücük bir fark vardır. Alman rejimi, milliyetçilikte Raciste, yani ırkçıdır. Türk rejimi ise, ırkçı değildir. Daha çok kana değil, kültüre ve dile önem verir. Bununla beraber, Atatürk büyük nutkunda "Kanı taşıyandan başkasına inanma" demiştir. Fakat bu tavsiye uygulamada, kültür, dil birliği halinde ortaya çıkmıştır. Türk rejimi, Alman rejiminden prensip itibarıyla şu bakımdan da ayrılır: Millî sosyalizm, emperyalisttir. Türk rejimi bunu kabul etmek şöyle dursun, esasından reddeder ve bu gibi temayülleri suç sayar”(Bozkurt, 2000: 108-109). Esasında Bozkurt burada Türk vatandaşlığının oluşumunda milliyetçiliği kabul ederken, ırkçı yaklaşımların da önüne geçmiştir.

Cumhuriyet’in kurucu kitlesi vatandaşlık inşasında sadece kültürel milliyetçiliğe önem vermemiştir. Diğer taraftan çağdaşlaşmaya önem veren bir bireyin yetişmesi kurucu kadronun arzuladığı bir olgudur (Keyman & İçduygu, 1998: 176). Özellikle Türk vatandaşlığının tarihsel açıdan birlikte yaşamış etnik ve kültürel grupların siyasal birliğine dayalı bir kimlik olarak tanımlanması Fransa’dan alınan bir ulus-devlet inşasının beraberinde getirdiği bir süreçti. Bu sürecin ana taşıyıcısı ise eğitim olacaktı. Bu yüzden eğitim programlarının yeni vatandaşlık modeline göre uyarlanması hayati bir hamleydi. Bizatihi eğitim programlarıyla ilgilenen Cumhuriyetçi kadro, Mustafa Kemal’in bir Türk dünyaya bedeldir düsturunu bir kenara bırakmadan, diğer taraftan ise modernist, romantik vatandaşlığı esaslarına göre ders kitapları hazırlatıldı. Bu amaçla 1924’den sonra hazırlanan Türkçe, Türkiye Tarihi, Türkiye Coğrafyası ve Malumat-ı Vataniye dersleri milliyetçi ve vatansever bir tutumu yansıtır (Üstel, 2011: 128).

1926 yılında hazırlanan ilk mektep müfredat programının ana teması iyi bir yurttaş nasıl yetiştirilir konusu üzerine kuruludur. 1926 tarihli İlk Mekteplerin Müfredat Programı’nda ilkokulun amacı şu şekilde belirtilmiştir: *“İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir.”* Özellikle sağlık bilgisi, ahlak sohbetleri ve yurttaşlık bilgisi, tarih ve coğrafya derslerinin konuları genel olarak hayat bilgisi dersi içeriğine niteliğindedir. Diğer taraftan ahlak sohbetleri ve yurttaşlık bilgisi dersi ile tarih dersi konuları içerisinde Cumhuriyet’in anlam ve önemine ve yakın tarihte olup bitenlere ağırlık verilmiştir (Kaplukan, 2012: 155). 1935 yılındaki

CHP programında vatandaşlık yetiştirmeye yönelik yaklaşımlar bir önceki dönemle aynıdır. 1935 tarihinde programda yurttaşlıkla ilgili olarak “ulus, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurttaşlardan meydana gelmektedir” (CHP Programı, 1935: 3) denilerek kültürünü hazmeden ve milliyetçi bir ulus istediklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan aynı programda “eğitim siyasamızda temel taşı, bilimsizliği gidermektir. Kültür işinde her gün daha çok çocuk ve yurttaş okutup bir program güdülecektir” (CHP Programı , 1935: 33).

CHP'nin 1935 tarihli kongresine uygun olarak hazırlanan 1936 ilkokul programında vatandaşların Türk'ün derin bir tarih bilgisini bilmesi, Türk'ün kapasite ve enerjisini bilmesi gerekiyor cümlelerinden anlaşıldığı üzere vatandaş yetiştirmede tarih anlayışına önem verildiği gözlenmektedir. 1938 tarihli köy mektepleri müfredat programı ise daha çok köylülerin vatandaşlaştırılması amacını taşır (Üstel, 2011: 150). Bu amaç için köylü yurttaşların medeni ve yurtsever olması önemliydi. Bunu sağlayacak en temel kıstas ise köylere atanacak öğretmenlerin cumhuriyet fikrine sadık ve vatansever olmasıydı.

5245 Nolu Harika Çocuk Yasası

Birçok devlet, ülkesinde yaşayan üstün zekâlıların özel eğitimleriyle ilgili önemli çalışmalar yürütmüşlerdir. Çocuklardaki üstün yeteneğin erken fark edilmesi ve bunun geliştirilmesine olanak sağlaması devletin asli görevleri arasında yer almaktadır (Yavaş, 2009: 96). Çünkü bu tür çocukların fark edilip gerek fiziki gerek bilişsel ve sosyal özelliklerin gelişimi için özel bir eğitim ve çaba gerektir. Türkiye özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra önem verdiği hususlardan biri de eğitim konusu olmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere iyi bir yurttaşın yetişmesi için birçok ders programı ve kanunlar çıkarılmıştır. Burada temel amaç vatansever ve medeni bir toplum yetiştirmektir. Türkiye ilk defa üstün zekâlı öğrencilerin eğitimiyle ilgili çalışma 1926 yılında yaptı. 1416 Sayılı yasa “*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun*” olarak bilinmektedir. Yasanın içeriği üstün zekâlıların seçimiyle ilgilidir. 1416 Sayılı yasanın üçüncü maddesine göre

“Bu kanun kapsamında yurt dışına gönderilecek öğrencilerin seçimi yazılı ve sözlü sınavla olur. Yazılı sınav Millî Eğitim Bakanlığınca veya düzenlenecek protokolle Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılır. Millî Eğitim Bakanlığınca, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı yazılı sınav yerine kullanılabilir. Öğrencilerin seçiminde yazılı sınav ve sözlü sınav ile mezuniyet not ortalaması Bakanlıkça belirlenecek ağırlıklarla dikkate alınır. Sözlü sınava çağrılan adaylar; a) Genel alan bilgisi konularına ilişkin bilgi düzeyi, b) Bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade kabiliyeti ve muhakeme gücü, c) İletişim becerileri, öz güveni ve ikna kabiliyeti, ç) Bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı, d) Akademik çalışmalara yatkınlığı, yönlerinden Bakanlıkça oluşturulacak komisyon tarafından değerlendirilir. Adaylar, komisyon tarafından (a) ila (d) bentlerinde belirtilen özelliklerin her biri için yirmişer puan üzerinden değerlendirilir ve verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa geçirilir. Bunun

dışında sözlü sınav ile ilgili herhangi bir kayıt sistemi kullanılmaz. Sözlü sınav soru ve cevaplarının önceden hazırlanması zorunlu değildir” (Tertip 3, C.10, S.1169: 1003-1004).

1416 Sayılı Yasa İnönü döneminde üzerinde ciddiyetle duruldu. Zira İnönü, cumhuriyet döneminden itibaren başlayan yurtsever ve zeki vatandaş yetiştirme sürecinin eksik kaldığının farkındaydı. 1416 Sayılı Yasa'nın çıkartılmasından sonra hükümet yasadaki boşluğun tamamlanmadığının biliyordu. Bu amaçla 1943 yılında 4489 Sayılı yasayla, 1416 Sayılı Yasa'daki boşluk hem giderilmiş hem de kapsamı genişletildi.

1416 Sayılı Yasa ile üstün yetenekli çocukların farkındalığı oluşmasından sonra özellikle köylerde yurttaşlık kavramının oluşması ve gelişmesi için getirilen Köy Enstitüsü uygulaması Türkiye'de vatandaşlığın gelişiminde önemli bir süreci kapsamaktadır. Aynı zamanda köy enstitülerinin devletin vatandaşı tanımladığı ve onu Batılaşma kapsamına aldığını unutmamak gerekir. Çünkü devlet elitlerine göre vatandaş sadece şehirlerde oturanlardan ibaret değildi. Köydeki vatandaş da dinsel bağımlıktan soyutlanmış aynı zamanda milliyetçi ve yeniliklere açık birer vatandaş profiline göz kırpmalıydı. Köy enstitüleri özellikle kısa zamanda önemli başarılarla imza atarken, köyde yaşayanların, kendini vatandaş olarak lanse etmesine, Cumhuriyet'in kudretini anlamasına yardımcı olmuştur.

Köy enstitülerin vermiş olduğu hizmet, Türkiye'de eğitimin önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştı. Sıra üstün yetenekli bir neslin keşfine gelmişti. Bu konudaki çalışmalar her ne kadar cılız kalmışsa da 7 Temmuz 1948 tarihinde halk arasındaki “Harika Çocuk Yasası” olarak bilinen İdil Biret ve Suna Kan gibi iki çocuğun Fransa'ya eğitim için gönderilmesi mevzusu, Cumhuriyet'in mükemmel vatandaş yetiştirme hedefi için dönüm noktasıdır. Bu yasadan önce Kırklareli Milletvekili Fuat Umay, O zamanlar beş yaşında bulunan İdil Biret hakkında Meclis'e soru önergesi vermiştir (BCA, 30.1.0.53/518.3). Daha sonra ülkede yetenekli çocukların tespit edilip yurtdışına gönderilmesiyle ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde önce İdil Biret ve Suna Kan'ın yurtdışında eğitim almasıyla ilgili kanun, Milli Eğitim Komisyonu tarafından 19 Mart 1948 tarihinde hazırlanan raporla meclise sevk edilmiştir. Komisyonun raporuna göre:

“Güzel sanatların herhangi bir kolunda olağanüstü bir istidada sahip olduğu ilgili uzmanlarca tespit olunan çocukları özel şartlar içinde yetiştiren kurumların yeryüzünde pek sayılı olduğu, bu gibi çorakların yabancı memleketlere tahsile gönderilmesine 1416 sayılı Kanun hükümlerinin müsaait bulunmadığı gerekli açıklamalar neticesinde anlaşılacakla, tasarı komisyonumuzca esas itibarıyla kabul edildi. Ancak 1. maddedeki olağanüstü müzik ve güzel sanat istidadına sahip oldukları anlaşılan tâbiri, güzel sanatlar müziği de içine aldığından ve diğer güzel sanat kollarından ehemmiyet itibarıyla farklı olmadığından açıklık temin etmek maksadıyla, güzel sanat dallarından birinde olağanüstü istidat gösteren şeklinde değiştirilmiş ve bu olağanüstü istidatların

tespiti için özel bir kurulun kararına lüzum olduğu fikrasi maddeye eklenmiştir. Güzel sanatlardan birinde olağanüstü istidat gösteren çocukların tespiti, bu çocuklar için uygulanacak meslekî ve genel öğretim plânının hazırlanması, bu plâna göre gelişmelerinin sağlanması, görevlerinin de bu kurula verilmesi zaruri görüldüğünden komisyonumuz bu özel kurulun görev ve yetkilerini, kimlerden teşekkül edeceğini belirtmeyi lüzumlu görmüş ve bu maksatla da tasarıya 2. madde olarak yeni bir madde eklenmiştir. Tasarının 3. maddesinde, olağanüstü sanat istidadına sahip olan çocuklara uygulanacak öğrenim plânlarını hazırlayacak olan kurul 2. maddede mütalâa edildiğinden bu hususla ilgili fıkra 3. maddeden çıkarılmış yabancı memleketlere gönderilecek olan çocuğun ana ve babalarından birinin onunla birlikte gidememesi ihtimali göz önünde tutularak bu mümkün olmayan hallerde Millî Eğitim Bakanlığının uygun göreceği başka birinin gönderilebilmesi imkânı da sağlanmış, çocuğun öğrenimi ile ilgili kayıt, imtihan, kitap, nota gibi giderlere ve ödenecek pansiyon ücretlerine temas eden fıkralar 5. maddeye aktarılmıştır. Yabancı memleketlere gönderilen olağanüstü sanat istidatlı çocuklar öğrenim hayatlarında umulan sonucu vermeden geri alındıkları takdirde bu çocukların özelliği dikkate alınarak hiçbir tazminat kovuşturmasına bağlı olmamaları, hiçbir hizmet ödeviyle de yükümlü tutulmamaları uygun görülmüş, bu maksatla da tasarıya yeni bir 4. madde eklenmiştir. 5. maddeye, tasarıdaki 3. maddenin bazı hükümleri eklenmiş, ayrıca bu çocukların seçimi ve gelişimi hakkında Büyük Millet Meclisinin devamlı murakabesini sağlamak üzere de, "Bu öğrencilerin her türlü tedris vasıta ve malzemesi giderleri Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinde açılacak özel bölüme her yıl konulacak ödenekten sağlanır" hükmü konulmuştur. Olağanüstü sanat istidatlı olan çocukların 1948 yılı içinde yabancı memleketlere gönderilmesini sağlamak maksadiyle, tasarıya geçici bir madde konulmuş, Hükümet tasarisının 4. maddesi, 6., 5. maddesi de 7. madde olarak aynen kabul edilmiştir. Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur" (T.C Muamelat Genel Müdürlüğü Tetkik Müdürlüğü, Sayı. 71-891).

Millî Eğitimin hazırladığı rapor neticesinde kanunun görüşülmesi için yasa önergesi Meclis'e geldi. 7 Temmuz 1948 tarihinde saat 17.50'de görüşmeler Meclis'te başladı. Yasa hakkında ilk olarak Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu söz aldı. Tekelioğlu, konuşmasının genelinde şu noktaların altını çizmiştir. İlk olarak hükümetin yetenekli çocukların değerlendirilmesi konusunu takdir ettiğini, ancak yurtdışına gönderilecek olan çocuklarla birlikte ailelerinin de gönderilmesinin ülkede ekonomik sıkıntıların olduğu bir dönemde ele alınmasını eleştirmiştir. Diğer taraftan yurtdışına gidecek bu iki kişinin daha sonra yabancı biriyle evlenip ülkelerine dönmemesi ihtimalini de göz önüne almaları gerektiğini ifade ederek sert bir muhalefet göstermiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1948: 922-925). Tekelioğlu'ndan sonra söz alan Dr. Kamil İdil, Tekelioğlu'nu eleştirerek, yetenekleriyle herkesi büyüleyen İdil Biret'ten neden bir Şopen, Mozart çıkmasını diyerek, İdil Biret'in Türk olmasından dolayı gurur duyduklarını belirtmiştir (TBMM Tutanak Dergisi: 1948: 924).

Kamil İdil'e destek verenlerin başında da İdil Biret'i ilk keşfeden Kırklareli Milletvekili Fuad Umay gelmektedir. Fuad Umay, sözlerine şu şekilde devam

etmiştir. “İdil Biret yalnız Ankara ve Türkiye'nin değil, üzerinde yaşadığımız yer yuvarlağının idrak ettiği fevkalâde bir mahlûk, Avrupalıların prodigee dedikleri cinsten bir çocuktur” (TBMM Tutanak Dergisi, 1948: 924). Kanun üzerine tartışmalar devam ederken söz alan Urfa Milletvekili Suat Yetkin ve Maraş Milletvekili Emin Soysal, İdil Biret'in yurtdışına gönderilerek, yeteneğini ve üstün zekâsını daha da geliştireceklerine olan inançlarının tam olduğunu belirterek, dünyanın Türk vatandaşlarının ne kadar yetenekli ve zeki olduğunu görmeleri için bu durumun kendileri adına bir şans olduğunu belirttiler. Kırşehir Milletvekili Sahir Kurtoğlu, bu tartışmalar sürerken Meclis Başkanı'ndan söz alıp harika çocuk yasasıyla ilgili şunları belirtti: “Türkün lâyük olduğu ismini her tarafta kendi üstün dehası ile- temsil edecek olan bu çocuğun yetişmesi için ne lazımsa yapalım, yersiz münakaşaları burada keserek işin sonunu alalım arkadaşlar” (TBMM Tutanak Dergisi, 1948: 926). Sahir Kurtoğlu'ndan sonra Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu da yasanın lehine konuşma yaptı. Bu konuşmadan sonra yasanın maddelerinin görüşülmesine geçildi. Maddeler görüşmeler sonrası oylamaya sunuldu. Kanun tasarısı Meclis'te bulunan 245 üyeden 239'u kabul oyu vermesiyle yasalaştı. Buna göre:

“BİRİNCİ MADDE: Musiki sahasında olağanüstü istidat gösteren Münir Biret kızı 1941 doğumlu İdil Biret ve Nuri Kan kızı 1936 doğumlu Suna Kan'ı, bu Kanunun esasları ve 8 Nisan 1929 tarihli ve 1416 sayılı Kanunun bu kanuna aykırı olmıyan genel hükümleri uyarınca musiki tahsil etmek üzere yabancı memleketlere göndermeye Millî Eğitim Bakanı yetkilidir.

İKİNCİ MADDE: Millî Eğitim Bakanlığı, İdil Biret ve Suna Kan'ın öğrenim hayatını Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı, Yüksek Öğretim Genel Müdürü, Güzel Sanatlar Genel Müdürü, Devlet Konservatuarı Müdürü, Devlet Konservatuarı Öğretmenler Kurulunca seçilecek üç müzik öğretmeni ve Millî Eğitim Bakanının uygun göreceği bir uzmandan müteşekkil bir komisyon marifetiyle takibettirir. Bu kurul, gereken hallerde Millî Eğitim Bakanının daveti üzerine toplanır; görevleri şunlardır:

A)İdil Biret ve Suna Kan hakkında uygulanacak meslekî ve genel öğrenim plânını ve öğrenim müddetini, yabancı memleketlerdeki uzmanların da düşünce ve tekliflerini almak suretiyle hazırlamak ve gereken hallerde aynı suretle uzmanların fikir ve tekliflerini aldıktan sonra değiştirmek;

B)Bu plana göre öğrenimlerinin gelişmesini çocukların devam ettikleri kurumların müdür veya uzmanlarından her yıl alınacak ve gereken hallerde uzmanlardan istenilecek raporlarla takip etmek,

C)Bu öğrencilerin öğrenimde ilerleyişlerini tatmin edici bulmadığı zaman kendilerini memlekete çağırarak hususunda karar vermek.

ÜÇÜNCÜ MADDE: Bu kanun uyarınca yabancı memleketlere gönderilecek olan çocukların ana veya babası veya vasisi, bu mümkün olmadığı takdirde bunların münasip görecekları kimse, öğrenci ile birlikte gönderilir. Bu zatın çocuğa bakabilecek yaşta ve

durumda olması gerekir. Bu suretle öğrenci ile birlikte gönderilecek kimseye bir defaya mahsus olmak üzere gidiş ve geliş yollukları ve çocuk 16 yaşını dolduruncaya kadar öğrencinin gönderileceği yerin öğrenci ödeneği miktarınca aylık ödenek verilir.

DÖRDÜNCÜ MADDE: *Bu kanun uyarınca yabancı memleketlere gönderilecek olağanüstü sanat istidatlı çocuklar öğrenim hayatlarında umulan sonucu vermeden memlekete geri çağırıldıkları takdirde hiçbir tazminat kovuşturmasına bağlı olmayacakları gibi hizmet ödeviyle de yükümlü tutulmazlar. Tahsillerini başarı ile bitirip döndükleri zaman mecburi hizmet ödevi ile yükümlü tutulmazlar. Kanuna uygun mazereti olmadan kendiliğinden tahsilini yarı bırakır veya tahsilini bitirdikten sonra memlekete geri dönmezse gerek kendileri gerek beraberlerinde gönderilmiş olan kimseler için ihtiyar olunmuş bütün masraflar tutarı öğrenciden veyahut veli veya vasisinden tahsil olunur. Öğrencinin yabancı memlekete gönderilebilmesi için veli veya vasisinin bu yolda kefilli bir taahhüt senedi vermesi gerektir.*

BEŞİNCİ MADDE: *Bu kanun uyarınca yabancı memleketlere gönderilecek olağanüstü istidatlı çocukların ve beraberlerinde yollanacak kimselerin aylık ödenekleriyle yollukları, öğrenciler yerleştirildikleri okul veya müesseselere yemekli ve yatılı pansiyoner olarak yazdırıldıkları takdirde aylık ödenekleri yerine ilgili kurumlara ödenecek pansiyon ücretleri ve genel olarak o öğrencilerin her türlü tedris vasıta ve malzemesi giderleri de ödenir.*

GEÇİCİ MADDE: *Bu kanun gereğince 1948 yılı içinde yapılacak harcamalar, 1948 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin Millî Eğitim Bakanlığı kısmındaki 587 nci (Yabancı memleketlere gönderilecek öğrencilerin her çeşit giderleri) bölümünün (13) ncü (Çeşitli giderler) maddesinden ödenir.*

ALTINCI MADDE: *Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.*

YEDİNCİ MADDE: *Bu kanunu Maliye ve Millî Eğitim Bakanları yürütür” (T.C Resmi Gazetesi, 1948: 14373).*

Harika Çocuk Kanunu, resmi gazeteden yayınlandıktan sonra İdil Biret, Paris'e gitmiş, orada konservatuara yazılarak eğitim hayatına devam etmiştir. Biret, 16 yaşındayken dünyaca ünlü konserler vermeye başlamıştır. Yaşamını Belçika'da sürdüren sanatçı konser kariyerine Türkiye'de ve yurt dışında devam etmektedir (Güven & Sezginsoy, 2009: 127). Suna Kan ise İdil Biret ile birlikte Paris'e gitmiştir. Özellikle keman konusunda eğitim alan Kan, birçok yerde konserler vermiştir. 5545 Sayılı Yasa'dan sonra harika çocuk, müthiş yurttaşlık kavramları İdil Biret ve Suna Kan etrafında şekillenmeye başladı. Artık Cumhuriyet'in temel bir dayanağı vardı. Bilhassa Türk vatandaşlığının yetenekli ve üstün zekâya sahip olduğunu belirtmek için güzel sanatların taşıyıcı bir aktif rol oynaması yadırganmamalıydı. 5545 Sayılı Yasanın genişletilmesi amacıyla 1956 yılında yürürlüğe giren 6660 Sayılı Yasa ile Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanunla İdil Biret Yasasının kapsamı genişletildi. Buna göre Gülsin Onay, Verda Erman, Hüseyin Sermet, İsmail Aşan, Fuat Kent, Selman Ada, Ateş Pars, Nevbahar

Aksoy, Neveser Aksoy, Tunç Ünver, Bedri Baykam, Tuluyhan Uğurlu gibi üstün yetenekli çocukların yurtdışına eğitim için gönderilmesi kabul edildi.

5245 Nolu Harika Çocuk Yasası'nın Türkiye'de Vatandaşlık Konusundaki Yeri ve Önemi

Harika çocuklar mevzusu öteden beri Cumhuriyet elitlerinin arzuladığı bir fikirdi. Zira ulus-devletin temellerinden olan vatandaşlık mevzusunun ana çekirdeğini üstün Türk çocukları oluşturuyordu. Bu amaçla Cumhurbaşkanı İnönü'nün bizatihi telkin ve isteği sonrası Meclis'e gelen 5245 Nolu Harika Çocuk Yasası bu açıdan ele alınabilir. İçerik yönden devletin daha çok koruyucu bir niteliğe büründüğü yasa, genel itibarıyla cumhuriyetin üstün Türk vatandaşı kodlarına yer vermektedir. Bizatihi Hasan Ali Yücel'in organize ettiği Harika Çocuklar Projesi vatandaş genetiğine yeni bir soluk getiriyordu. Bu yeni soluşun merkezinde ise güzel sanatlar yatıyordu. Eğitimin yeni amacının güzel sanatlarda yetenekli olanlar keşfedip, Avrupa'ya gönderilecek, alacağı eğitim sayesinde Türk kimliğini dünyaya duyuracaktı (Say, 2013: 180). Bu yeni bakış açısı bir çeşit imtiyazdı. Özellikle kanun maddesine bakıldığında imtiyazlar çok açık görülecektir. Kanunun 2. Maddesinin a ibaresine göre yurtdışına gönderilen öğrencilerin gelişimi Türkiye'den gidecek uzmanlarca ve yurtdışındaki uzmanların görüşleri alınarak izlenecektir ifadesi Türkiye'de yurttaşlığın eşitlik prensibine aykırıdır. Şurası açıktır, mademki Türkiye'de üstün yetenekli çocuklar var. Neden sadece buna İdil Biret ve Suna Kan dâhil edilmiştir? Türkiye'nin birçok yerinde güzel sanatlar alanında yetenekli çocuklar keşfedilemezdi mi? Bu fikri destekleyecek argümanlar yani ülkemizin birçok yerinde buna benzer yetenek olduğunu yasa görüşülürken milletvekilleri dile getirmiştir. Diğer taraftan Suna Kan'ın babası Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Viyola sanatçısı Nuri Kan'dır. İdil Biret ise küçük yaşlardan itibaren ünlü piyano hocalarından ders almıştır. Bu durum bile başlı başına eğitimde fırsat eşitliği ve imkân çeşitliği açısından değerlendirildiğinde imkân ve ekonomik koşulların eğitimin bir parçası olmasının yanı sıra devletin vatandaşa yönelik bakış açısını ortaya koymaktadır.

Cumhuriyetin elit vatandaş yetiştirme araçlarından biri olan güzel sanatlar, Wright Mills'in ifade ettiği toplumsal değişimin taşıyıcı unsurları elitler ve elitler arası ilişkilerdir vecize harika çocuk yasasının Türkiye'de vatandaşlığın inşasında önemli bir parametre olarak değerlendirilebilir. Zira Türkiye'de vatandaşlık denilince vergisini veren orta sınıf kavramına uygun bir tipoloji tebaa olan duyarlılıktan gelir. Harika çocuk yasası, vatandaşlık boyutuyla, cumhuriyetin hayalini kurduğu güzel sanatlar alanında başarılı, batılı kimliği özümsemiş bir yapı taşıyı kendisinde barındırır.

Harika Çocuk Yasası değerlendirilmesi gereken bir diğer nokta yasanın sadece güzel sanatlarla ilgili olmasıdır. Zira gerek 5245 Sayılı Yasa daha sonra çıkarılan 6660 Sayılı Yasası'na uygun olarak yurtdışına gönderilen çocuklara baktığımızda genellikle güzel sanatlar konusunda yetenekli olanlardan oluştuğu

görülebilecektir. Bu durum Cumhuriyet elitlerinin iyi bir yurttaş güzel sanatlarda üstün vasıflara sahip olmasıyla ilgili hususu ön plana çıkaracaktır. Dahası Mustafa Kemal'in 10. Yıl Nutku'nda dile getirdiği güzel sanatlarda başarılı bir toplum yetiştirme çabasını şöyle belirtmiştir:

“Yüksek bir insan topluluğu olan Türk milletinin tarihi bir niteliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, yaratılış zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu devamlı olarak ve her türlü araç ve önlemlerle besleyerek geliştirmek millî idealimizdir” (Turan, 2004: 631)

Sonuç

Türkiye'de vatandaşlığın serüveni biraz da Osmanlı'dan alınan heterojen ve tebaa görünümü kazanan halkın dönüşümü üzerine inşa edilmiştir. Zira kurumsalcı devrim öznesini taşıyan cumhuriyet elitleri vatandaşlığı halkçılık babında ele almak istemişlerdir. Bu sebeple Türk vatandaşını batılı, milliyetçi bir vasfı kültürel tema üzerinde değerlendirdiler. Bilhassa 1921 Anayasası ve 1924 Anayasası vatandaşlığın evrildiği bir sözleşme niteliği taşır. Gerek Mustafa Kemal, gerek İsmet İnönü, vatandaşlara olan hitapları adı geçen unsurları iyileştirmeye yöneliktir. Eğitimde yapılanlar da bu paydaya hizmet etmiştir. Mustafa Kemal'in başlattığı kuramsalcı devrimi temsil edecek vatandaş unsurunun evrimleşmesi için birçok inkılap yapmıştır. Soyadı Kanunu, Medeni Kanun, vatandaş arasında eşitliği sağlayacak yapılan bu inkılaplarla esas hedefe ulaşılmaya çalışılmıştır. Fakat Mustafa Kemal'in istediği güzel sanatlarda başarılı, batı toplumuna uyum sağlayan bir neslin yetişmesini istemiştir. Mustafa Kemal'in bu söylemi birçok yerde de geçmiştir.

Gerek Mustafa Kemal'in muhteşem yurttaş yetiştirme isteği, gerekse devletin ideali olan makul vatandaş oluşturma kavramlarının örtüşmesi üzerine yukarıda gelen kurumsalcı devrim kendisini hissetmeye başladı. Bu amaçla ülke içerisinde yetenekli olanların yurtdışında eğitim aldıktan sonra Türk vatandaşının ne denli başarılı ve istikbal vaat eden bir toplum olduğu gösterilecekti. 5245 Sayılı Yasa da bu hedef için hazırlandı. Önce İdil Biret ve Suna Kan daha sonra 6660 Sayılı Yasa'yla diğerleri yurtdışına gönderildi. İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığında hazırlanan bu yasa bazı önemli sonuçları ortaya çıkardı. Öncelikle neden sadece güzel sanatlarda yetenekli olanlar yurtdışına gönderildi. Diğer alanda örneğin kimya, fizik, ya da matematik alanında yetenekli çocuklar yok muydu ki, sadece güzel sanatlar alanı seçildi. İkinci olarak devletin bu yetenekli çocukları eğitecek, eğitim programı olmadığını belirtmesi, devlet adına talihsizlikti. Sonuç yerine söylenebilecek en önemli nokta, devletin vatandaşa bakışının devlet elitlerine olan bakış açısıyla aynı olması sorgulanabilir. Eski Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın ifade ettiği, *“halk denizlere akın etti, vatandaş denize giremiyor”* sözü, aslında devletin halk ile vatandaş arasındaki ayrımının iyi yapılamamasına bağlı olduğunu gösteriyor.

Kaynaklar

- ANDERSON, B., 2009, "*Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*", İstanbul: Metis Yayınları.
- BAKİOĞLU, A.; Kurt, T., 2009, "*Öğretmenlerin Demokrasi Vatandaşlık Ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi*", M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi , 19-39.
- BAŞBUĞ, E. D., 2013, "*Resmi İdeoloji Sahnede, Kemalist İdeolojinin İnşasında Halkevleri Dönemi Tiyatro Oyunlarının Etkisi*", İstanbul: İletişim Yayınları.
- BCA, 30.1.0.0.53/518.3.
- BOZKURT, M. E., 2000, "*Atatürk İhtilali*", İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık .
- BRUBAKAR, R., 2009, "*Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhu*", Ankara: Dost Kitabevi.
- , 1935, "*CHP Programı*", Ankara: Ulus Basımevi.
- ÇANCI, H., 2006, "*Kuramsal Yaklaşımlar Çerçevesinde Milliyetçiliğin Niteliksel Sabitelerine Genel Bir Bakış*", Review of Social, Economic & Business Studies, 233-246.
- DURNA, T., 2009, "*Kemalist Modernleşme ve Seçkinlik: Peyami Safa ve Falih Rıfki Atay'da Halkın İnşası*", Ankara: Dipnot Yayınevi.
- GENCER, B., 2008, "*İslâm'da modernleşme 1839-1939*", İstanbul: Lotus Kitabevi.
- GÜVEN, E.; SEZGİNSOY, B., 2009, "*Müzik Alanında Üstün Bir Yetenek: İdil Biret*", Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 123-142.
- HOBSBAWN, E. J., 2010, "*Milletler ve Milliyetçilik*", İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İNCE, B., 2012, "*Citizenship and Identity in Turkey*", London: I.B. TAURIS.
- KADIOĞLU, A., 2004, "*Citizenship and Individuation in Turkey: The Triumph of Will Over Reason*", G. Steunebrink, & E. v. Zweerde içinde, *Modernization in Intercultural Context: Russian, Japan, Turkey* (s. 191-212). New York: Rodopi.
- KAPLUHAN, E., 2012, "*Atatürk Dönemi (1923-1938) İlkokullarda*", Marmara Coğrafya Dergisi , 152-170.
- KARPAT, K., 2009, "*Osmanlı'dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*", İstanbul: Timaş Yayınları.
- KAYA, B., ERSOY, F., 2014, "*Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinin Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Vatandaşlık Algısının Oluşmasıyla İlişkisi*", Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi , 252-303.

- KEYMAN, F.; İÇDUYGU, A., 1998, "Türk Modernleşmesi ve Ulusal Kimlik Sorunu: Anayasal Vatandaşlık ve Demokratik Açılım Olasılığı", E. Ünsal (Edt) 75 Yılda Tebaa'dan Yurttaş'a Doğru (s. 169-180). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- KOÇDEMİR, K., 2004, "Milli Devlet ve Küreselleşme", İstanbul: Ötüken Yayınları.
- POLAT, E. G., 2011, "Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı", Ankara Barosu Dergisi , 127-157.
- SAY, G., 2013, "Beşikten Başlayan Müzik Eğitimi", İstanbul: Cinius Yayınları.
- SİMMELE, G.; WEBER, M., TÖNNIES, F.; MARTINDALE, D., 2000, "Şehir ve Cemiyet" İstanbul: İz Yayıncılık.
- STARKEY, H., 2000, "Citizenship Education in France and Britain: Evolving Theories and Practices", The Curriculum Journal , 39-54.
- T.C Muamelet Genel Müdürlüğü Tetkik Müdürlüğü. (Sayı. 71-891).
- T.C Resmi Gazetesi.
- TBMM Tutanak Dergisi.
- TURAN, Ş., 2004, "Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik:Mustafa Kemal Atatürk". Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÜNSAL, A., 1998, "75 Yılda Tebaa'dan Yurttaş'a Doğru", İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- ÜSTEL, F., 2011, "II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi", Makbul Vatandaş'ın Peşinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- YAVAŞ, T., 2009, "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Güzel Ahlak Bakımında İyilik Sınıfı Algıları", I. Ulusal İyilik Sempozyumu (s. 95-103). Elazığ: Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları.